

Извори и историографија о Црној Гори
Зборник радова ЦАНУ, Подгорица 1993, стр. 284

Наш познати историчар академик проф. др Милорад Екмечић каже да је најтеже бити професионални историчар у Црној Гори и посебно бавити се историјом Црне Горе. Да ли у оваквој оцјени угледног историчара треба тражити разлоге скромног стања наше историографије. Док би историјске студије могли подвести под ову оцјену, то се не би могло учинити са историјским изворима. Још мање је, дакле, објављених извора, што упућује на закључак о нестабилном третману научноистраживачког рада и издавачке дјелатности у Црној Гори. Он је узрок и веома скромне историографије и посебно објављених извора.

Са друге стране гледано, историја Црне Горе је као ипоједна богата догађајима, процесима, личностима, нарочито ослободилачким ратовима и бунтовима. Један мој колега — универзитетски професор у Сарајеву, говорио ми је да је права милина предавати историју Црне Горе, уз нагласак да се има доста тога рећи о њој, што други немају.

И заиста, о Црној Гори су оставили стваралачке записе многи — путописци, писци, сликари, публицисти итд. У њиховом виђењу Црна Гора је била најмања међу великима, крвави пријесто слободе. У години прославе Октоиха —

прве штампане књиге на Словенском југу, прибирају се библиографски подаци о Црној Гори. Утисак је да су о Црној Гори више писали иностранци ствараоци. Они су нас, дакле, задужили својим доприносом. Наши историчари, пак, остали су велики дужници. Прије двије године је речено да је у Југославији објављено 40.000 текстова о НОР-у и револуцији 1941—1945. године. Наша партиципација у том мноштву је два да је била који проценат. А каже се, нарочито ових дана, да је управо тај период и та тема — имала привилегију у односу на остале периоде и историографске теме.

У контексту оваквих чињеница и опажања посматрамо и чињенице књигу **ИЗВОРИ И ИСТОРИОГРАФИЈА О ЦРНОЈ ГОРИ**, која је у ствари Зборник радова са научног скупа одржаног давне 1988. године, а објављен, ево, тек 1993. године. То је било вријеме наговјештаја „неминовности разногласја”, односно историографије у новом плуралистичком друштву, које је настојало да обезбиједи повољнији третман науке са становишта повећаних стваралачких слобода.

У овом Зборнику се јављају позната имена наше науке, која припадају разним генерацијама.

Поменућу их редом како су наведени у садржају књиге: М. Дашић, М. Пешикан, Љ. Зукловић, М. Црнић-Пејовић, В. Рајичевић, Ј. Растодер, Ч. Лучић, Д. Вујовић, Р. Јовановић, В. Хлебникова, Р. Распоповић, Ш. Растодер, Б. Маровић, С. Бабовић-Распоповић, Ђ. Вујовић, Ј. Бојовић, Б. Ковачевић и А. Драшковић. Они су обрадили тематски разнородне садржаје. И њих ћемо набројати истим редом: Историјски извори и њихово коришћење у историјској науци, Значај ономастичких свједочанстава за разумијевање старе историје Црне Горе, Историичност епског народног пјевања, Примарни извори у манастирима црквама, њихов значај, заштита и коришћење, Помени унутрашњих извора значајних за историју Црне Горе и могућност њиховог евидентирања, Архивски фонд Барске надбискупје и примасије српске, Осврт на изворе и историографију о Црној Гори у вријеме митрополита Петра I Петровића, Страни извори о историји Црне Горе 1711—1878, Извори о Црној Гори у архиву спољне политике Русије (1878—1912), О изворима и литератури за историју дипломатије Црне Горе 1878—1918, Могућности и потреба изучавања социјално-економског основа политичких борби у Црној Гори 1918—1941, Критичка анализа прилога из економске историје објављених у „Записима“ 1927—1941, Културна политика у Црној Гори 1929—1941, Осврт на изворе и литературу, Црна Гора у изворима и историографији 1941—1945, Извори за правну историју Црне Горе, Црна Гора у изворима V и VI конгреса КПЈ — СКЈ 1948—1952, Политичке и идеолошке одреднице

у историографији која се односи на Црну Гору.

Са становишта реченог о новим стваралачким слооодама у новим друштвеним условима — питање је како је ко искористио шаџсу да далеко критичније него до сада сагледа вријеме и процесе у њему, који су предмет уже пажње и интересовања. Ово је утолико значајније што наша историографија није имала Илариона Гуварца, па ће посао који је он осавио у српској историографији морати да ооавља код нас у Црној Гори више историчара, а могуће и у дужем временском трајању. Јер, цитирају Михаила Јаљића, који каже „да је наша историја сама у себе заљубљена, па ће јој то једног дана ипак досадити, да ће бити присиљена на то — што касније то горе“. Ми ову мисао великог писца постављамо по оној народној — што прије то боље. Мислимо да овај Зборник може бити добар почетак таквог приступа историјским изворима, историји и историографији. У сваком случају он је и позив ствараоцима за нове подухвате. Само да ову нову атмосферу прихвати и подржи друштво, које бар до сада није било на нивоу својих обавеза за стварање претходних услова за адекватан развој наше историографије.

Зборник ИЗВОРИ И ИСТОРИОГРАФИЈА О ЦРНОЈ ГОРИ за штампу је припремио Редакцијски одбор у сасатаву: академик Владо Стругар, академик Димо Вујовић- проф. др Јован Бојовић, проф. др Миомир Дашић и др Новица Ракочевић. Одговорни уредник академик Владо Стругар.

Зоран Лакић